

FARSTA STADSDELSFÖRVALTNING

SPRÅKPROGRAM FÖR FARSTAS FÖRSKOLOR

Stockholm stads förskoleplan

antagen av kommunfullmäktige 2009-03-09

Ett språkutvecklande arbetssätt

Ett föränderligt samhälle ställer höga krav på kommunikativ förmåga och förmåga att behärska det svenska språket. Arbetet med barns språkutveckling ska utgå från barnets individuella förutsättningar och behov.

Barn lär sig språk och utvecklar begrepp genom samspel med andra, genom att sätta ord på egna upplevelser och genom att använda språket som redskap för tänkande, för kommunikation och kunskapsutveckling. Språket skapar gemensamma referensramar.

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla sin språkliga medvetenhet, ett rikt och nyanserat talspråk- intresse för skriftspråk och förståelse för symboler. Litteraturen är en given plats i förskolan som källa för språkstimulans, samtal och reflektion.

Till dig som arbetar i Farstas förskolor

Farsta förskolors språkprogram har arbetats fram för att det ska finnas ett gemensamt synsätt för alla barns språkutveckling och till flerspråkighet. Språkprogrammet vänder sig till alla anställda i Farstas förskolor. I programmet finns mål och strategier för arbetet med barnens språk- och kunskapsutveckling. Språket ska alltid vara i fokus.

Målet är att främja alla barns språkutveckling och lägga grunden till flerspråkighet för barn med annat modersmål än svenska.

Förskolans läroplan lyfter fram förskolans arbete med kulturell mångfald och modersmål i samverkan med föräldrarna. Pedagogernas förhållningssätt till och kunskap om flerspråkighet har stor betydelse för detta arbete. Många barn i Farsta växer upp i flerspråkiga familjer. Hur vi i förskolan möter barnen med olika språk har en avgörande betydelse för hur de kommer att utvecklas som individer.

”Språk och identitet hänger samman, liksom språk och lärande. Alla barn har dessutom glädje av att möta olika språk och få inblick i olika kulturer”
(Flerspråkighet i förskolan, skolverket)

Språkprogrammet ska:

- Ge alla pedagoger en gemensam grund i språkutvecklingsarbetet
- Underlätta arbetet i mångkulturella grupper
- Ge barn och föräldrar en möjlighet att mötas av ett gemensamt förhållningssätt i förskolan när det gäller synen på språkutveckling och flerspråkighet

Programmet överensstämmer med de mål och riktlinjer som anges i förskolans styrdokument.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. I språkprogrammet benämns förskollärare och barnskötare med det gemensamma namnet pedagoger.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Ur LPFÖ 98 reviderad 2010.

Interkulturellt förhållningssätt

Olikheter ses som en tillgång

Alla barn behöver bekräftas och bli sedda som de är. Det interkulturella förhållningssättet innebär att förskolan ser alla språk och kulturella perspektiv som viktiga i den dagliga verksamheten. Interkulturell verksamhet innebär att skapa miljöer och möten, där olika typer av dialog tillåts och där olika meningar och åsikter är accepterade.

Utgå från barnens kunskaper och erfarenheter

Språklig och kulturell mångfald är utgångspunkt i arbetet. Begreppet mångkulturell används när vi talar om att barnen kommer från många olika kulturer, medan interkulturell står för en process och en samverkan mellan olika kulturer för att skapa möjligheter till förståelse och respekt för olika kulturer.

Barnen möts av positiva attityder till sitt språk och sin kultur

Olika modersmål, religioner, namn, seder och bruk ska ses som en tillgång.

Föräldrarnas kunskaper och erfarenheter tas tillvara

Föräldrars kunskap och erfarenhet om det sociala och kulturella sammanhanget som barnet vuxit upp i, tas tillvara. Då vi i förskolan ofta saknar kunskap om mycket som är självklart för barnet i deras hemmiljö och sociala sammanhang är denna kunskap av stor betydelse för vårt förhållningssätt.

Texter, bilder och material som speglar olika kulturer och miljöer används

Förskolan ska arbeta med att stärka alla barns språkutveckling, identitet och självkänsla för att stimulera till fortsatt utveckling och lärande. Det krävs

utbildning och medvetenhet hos pedagogerna i förskolan för att utveckla ett språkstödande arbetssätt som stärker barnens möjlighet att bli flerspråkiga och delaktiga i flera kulturer. Ett rikt språk med synonymer och öppna frågeställningar är språkutvecklande. I den dagliga verksamheten används texter, bilder och material som speglar olika kulturer och miljöer.

Visa ömsidig respekt och nyfikenhet - våga mötas

Visa ömsesidig respekt och nyfikenhet – våga mötas. Se varje barn som en individ och lära av barnet och barnets föräldrar, visa intresse för det liv barnet lever utanför förskolan.

Låta olika åsikter och synsätt berika varandra

Pedagogerna behöver själva inse att samspel bygger på ett givande och tagande. I förskolans läroplan, Lpfö 98/ Reviderad 2010 lyfts ett interkulturellt förhållningssätt fram. (Lpfö sid. 4-5) Detta innebär att det man arbetar med och samtalar om i förskolan alltid ska ses ur olika perspektiv.

INTERKULTURELLT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Mål Strategier

Det viktiga modersmålet

Uppmuntra barnen att använda modersmålet

Modersmålet är det språk som man lär sig under sina första år. I stadsdelsområdet finns det många barn med andra modersmål än svenska. Modersmålet är en tillgång som bör uppmuntras. Det lägger grunden till identitetsutveckling och hjälper barnet att utveckla ett andra språk.

Se flerspråkighet som en tillgång

Flera språk är en tillgång för barnets vidare utveckling, begreppsbyggnad och kreativa tänkande. Lär barnet sig två språk före treårs ålder utvecklas båda språken som modersmål. Detta lägger grunden för en positiv identitetsutveckling och hjälper barnet att utveckla ett andra språk.

Erbjuda böcker och material på olika språk och från olika kulturer

Det är lättare att tillägna sig ny kunskap om man har många ord och begrepp på sitt modersmål.

Uppmuntra föräldrar att använda det språk de är bäst i samtal med sina barn

Språkutveckling är en kontinuerlig process som pågår hela livet. Ingen inlärningsperiod är så intensiv, både intellektuellt och språkligt, som de tidiga åren. Det är viktigt att föräldrarna uppmuntras att samtal på det egna modersmålet så att barnets modersmålsinläring inte avbryts under den mest aktiva inlärningsperioden. Modersmålet behövs i kontakten med föräldrar, släktingar och andra som talar samma språk för att få en tillgång till det egna kulturarvet och för att utveckla den egna identiteten. Föräldrarna görs delaktiga i vad som händer just nu och dokumentation kan användas för att knyta ihop förskolan och familjehemmet.

Samarbete mellan förskolorna i enheten och flerspråkig personal

Barn socialiseras parallellt in i sitt språk och sin kultur. Finns det pedagoger som talar barnets språk kan en dialog uppstå och aktiviteter som sagostunder på detta språk organiseras. Med hjälp av bilder och texter förstärks talet och barnets begreppsbygge.

Stockholms stads förskoleplan

Antagen av kommunfullmäktige 2009-03-09

Flerspråkiga barn

Förskolan ska tillsammans med föräldrarna lägga grunden till flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska. Det innebär att aktivt stödja modersmålet och att utveckla svenska språket inom ramen för förskolans ordinarie verksamhet. Utgångspunkten är en kartläggning, analys av barnets språksituation som grund för det pedagogiska arbetet. Dialogen med föräldrarna är av stor vikt och utgår ifrån modersmålet centrala roll för barnets hela språkutveckling.

För gemenskap behöver man ett gemensamt språk

Flerspråkighet i förskolan

Barns språkutveckling är ett viktigt område i förskolan. Många barn växer upp i två- eller flerspråkiga familjer och för barn med annat modersmål än svenska har förskolan ett särskilt ansvar. På förskolan kan man stärka de språkliga kompetenser barnet kan utveckla – något som i sin tur påverkar barnets hela kunskaps- och identitetsutveckling.

Förskolan ska enligt läroplanen bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Skolverket har skapat en webb- och mötesplats för modersmål i förskolan och skolan. Webbplatsen ska fungera som en resurs för dem som arbetar inom förskolan och skolan. www.modersmal.skolverket.se

Samarbete mellan föräldrar och förskola

Rutiner för inskolning och övergång finns

Rutiner för inskolning och övergång finns på förskolan. Att använda *föräldraaktiv inskolning* som går ut på att mötas istället för att fokusera på separation är att föredra. Föräldrarna ges möjlighet att delta i alla aktiviteter under några dagar samt samtala, ställa frågor och få en uppfattning om verksamheten. Ett informationsmöte är att rekommenderas innan barnet börjar då möjlighet finns att prata om språk och bakgrund mm.

Skapa okonventionella mötesformer

Det är viktigt att förskolans pedagoger på olika sätt får kunskap om flerspråkighet och lyfter fram språkfrågor i samtal med föräldrar.

Pedagogerna hittar olika mötesformer mellan föräldrar och förskola. I dessa möten med föräldrar synliggörs förskolans mål och föräldrarnas synpunkter på kunskap och lärande tas till vara. Föräldrar och pedagoger samarbetar kring barnens språk- och kunskapsutveckling. Föräldrar ges möjlighet att ta del av information om modersmålets betydelse och flerspråkighet till exempel genom broschyren ”Två språk eller flera - råd till flerspråkliga familjer”. (Skolverket och Stadens språkforskningsinstitut)

Informera om modersmål och flerspråkighet

Vill föräldrarna att barnet ska bli flerspråkigt? Vad kan göras i hemmet och vad kan förstärkas i förskolan? Vad ska man tänka på som förälder? Om föräldrar talar det språk de behärskar bäst, kommer känslor och tankar att komma fram på ett riktigt sätt.

Blanketten språkdomäner används

I språksamtal med föräldrar kan blanketten språkdomäner användas som hjälp. Där framgår vilket språk som är dominant i olika sammanhang för barnet. *Se bilaga.*

Tolk används vid behov

Det är viktigt att använda tolk vid inskolning och vid föräldrasamtal.

Samtala om föräldrarnas erfarenheter och förväntningar

Pedagogerna visar hänsyn och respekt för föräldrarnas värderingar och syn på barns uppfostran och socialisering.

Samtala med föräldrar om språkutveckling och lärande

Pedagogerna stöder och uppmuntrar föräldrar att samtala med sitt barn på modersmålet. Att barnet får goda möjligheter att i hemmet utveckla sitt modersmål är av avgörande betydelse för barnets hela språkutveckling.

Samarbete mellan föräldrar och förskola

Mål

- Föräldrar och pedagoger samarbetar kring barnens språk- och kunskapsutveckling

Strategier

Språkutvecklande arbetsätt

Mål

All verksamhet inom förskolan ska genomsyras av ett språkutvecklande arbetsätt.

Språkinläring i meningsfulla sammanhang

Språkinläring ska så långt möjligt ske i vardagliga situationer till exempel i hallen vid av- och påklädning, vid måltider eller ute i skogen. Sådana situationer blir meningsfulla när pedagogen använder sig av ett språkutvecklande förhållningssätt.

Förförståelse

Förförståelse innebär att ta tillvara barnens tidigare kunskaper och erfarenheter och bygga vidare utifrån dessa. Förförståelse kan också skapas genom att barnet i förväg får arbeta med de nödvändiga orden, begreppen och sammanhangen för att kunna tillägna sig nya kunskaper.

Samtal kring texter, bilder eller upplevelser

Hjälp barnen att reflektera kring texter, bilder och upplevelser. Det stärker och synliggör barnens och begreppsbyggnad.

Fokus på innehåll

Pedagogerna uppmuntrar barnet att använda ett allt mer komplext och mångsidigt språk, med varierat ordförråd, bisatser och en varierad ordföljd.

Möjlighet att formulera sig med egna ord utan krav på korrekthet

Barnen ska få möjlighet att prova sig fram, uttrycka komplicerade tankar och pedagogerna stöttar bäst genom att fokusera på innehållet i det barnen säger, inte på formen eller den formella korrektheten.

Interaktion

Då barn får talutrymme och ges möjlighet att kommunicera ökar ordförrådet och uttrycksförmågan. Ett utvecklat talspråk är ett viktigt verktyg för inläring och tänkande. Förskolan måste i sin verksamhet stimulera och inspirera till samtal och interaktion

Kognitiva och språkliga utmaningar

Språk och tanke är nära förknippade med varandra, men för barn med svenska som andra språk kan ibland den kognitiva (tankemässiga) nivån vara betydligt

högre än den språkliga. Det är därför viktigt att barnen får uppgifter som utmanar både den kognitiva och språkliga förmågan.

Självvärdering används

Självvärdering används regelbundet, både enskilt och i arbetslaget. *Se bilaga*

Språkutvecklande arbetsätt

Mål

- Arbetsätten i förskolan ska vara språk, tanke och kunskapsutvecklande
- Strategi

Dokumentation av språkutveckling

Det är viktigt att förskolan följer hur barnets utveckling och lärande sker och hur förskolan kan bidra till detta. Att följa barns utveckling är dock inte detsamma som att bedöma barns utveckling och lärande utifrån fastställda kriterier och normer.

Samtal med barn, pedagoger och föräldrar

Genom kontinuerliga samtal med barn och föräldrar och andra pedagoger hålls diskussionen om barnets språkutveckling levande. Många gånger är föräldrarna de enda i förskolemiljön som bär på kunskap om hur barnens modersmål utvecklas.

Språkdomäner

I samtal med barnens föräldrar använder pedagogerna blanketten språkdomäner. Med hjälp av den blanketten får man en tydlig bild av i vilken utsträckning barnets olika språk används. Det är också en hjälp för att öppna för diskussion om språk, hemland och ursprung.

Pedagogisk dokumentation

För att få syn på barnets språkutveckling över tid behövs någon form av dokumentation. Med hjälp av den dokumentationen kan pedagogerna följa barnens utveckling.

”Ett sätt att öka medvetenheten om det egna arbetet är att i olika former dokumentera, synliggöra och reflektera över förskolans processer och på så sätt fånga i vilka situationer barn lär, utvecklas och mår bra. Det är viktigt att dokumentations- och reflektionsarbetet ses som en del i det dagliga arbetet tillsammans med barnen och inte något som ligger vid sidan av” (Skolverkets allmänna råd 2005).

Pedagogisk dokumentation kan visa på både språkutveckling och barnets kommunikation samt vad pedagogerna behöver utveckla hos barnet.

Dokumentation av språkutveckling

Mål

Att följa och dokumentera den svenska språkutvecklingen och synliggöra flerspråkighet

Strategier

Samtal med barn, pedagoger och föräldrar

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling är en viktig del i ett pedagogiskt utvecklingsarbete. En förutsättning för en kvalitativt bra förskola är personal med hög kompetens och att diskussioner om läroplanens mål hålls levande.

Strategier

- Språk- och kunskapsutveckling samt interkulturella läroprocesser prioriteras i verksamhetens kompetensutvecklingsplaner.
- Föreläsningar och fortbildningar som anordnas omfattar all personal i verksamheten.
- Chefer inom förskolans verksamheter ska ha goda kunskaper om språkutveckling, kulturmöten och integration
- Förskolorna ser till att det finns forum för att på olika sätt diskutera och utveckla språkfrågorna
- Personalens språk- och kulturkompetens tas tillvara så att den når ut i hela enheten
- Vid nyanställning beaktas mångfaldsperspektivet och flerspråkigheten och ses som en tillgång för verksamheten
- Den kunskap pedagoger har som fortbildat sig inom flerspråkighet tillvaratas

Mål

- All personal som arbetar med barn i Farsta stadsdelsförvaltning ska ha grundläggande kunskaper om flerspråkighetsutveckling och interkulturalitet.
- Andel förskollärare med spetskompetens i flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling på högskolenivå bör finnas i tillräcklig omfattning inom varje förskoleområde.

Förslag till ansvarsfördelning

Avdelning barn och ungdom ansvarar för att:

- Den årliga kartläggningen av barnens språk sammanställs, detta för att se vilka språkgrupper som finns eller har tillkommit sedan föregående år
- Fortbildning om flerspråkighet sker kontinuerligt
- Vid kulturella aktiviteter uppmärksammas mångfald så att kunskapen ökas och broar kan byggas mellan de olika kulturena

Förskolans roll och ansvar:

- Språkutveckling finns som samtalspunkt vid utvecklingssamtal med alla föräldrar
- Blanketten språkdomäner används vid samtal med föräldrar. Se bilaga En årlig kartläggning vilka språk barnet och barnets föräldrar har görs av förskolan. Se bilaga
- Förskolans pedagoger betonar vikten av att föräldrarna talar det språk de bäst behärskar med sitt barn
- Broschyr om flerspråkighet *Två språk eller flera* samt *Förskolan är till för ditt barn* på olika språk används som stöd för föräldrar. De finns att hämta/ beställa www.skolverket.se
- Föräldrar ges möjlighet att låna böcker på olika språk av förskolan
- Vid nyrekrytering av personal ses annan språkkompetens utöver svenskan som en tillgång. Språkkompetens är en av meriterna parallellt med pedagogisk kompetens och goda kunskaper i svenska
- Tolk används vid inskolning, utvecklingssamtal och andra tillfällen då behov uppstår
- Vid inskolning och samtal kan pedagog med samma språk som föräldern vara en tillgång för barn och familj
- Självvärdering av arbetssätt används för att följa upp arbetet med språk. Se bilaga.

Ord och begrepp

Förförståelse- innebär att bygga upp förståelse för nya kunskaper, men även att ta tillvara barnets tidigare kunskaper och erfarenheter och utifrån detta arbeta vidare med deras kunskap. Förförståelse kan också skapas genom att barnet i förväg får arbeta med de nödvändiga orden, begreppen och sammanhangen för att kunna tillägna sig nya kunskaper, till exempel genom bilder eller konkret material.

Interaktion - Samspel, samverkan och kommunikation

Implementering - När ett nytt dokument, arbetssätt eller förändringar i organisationen förankras och förs ut till alla på till exempel en arbetsplats.

Alla blir införstådda med vad dokumentet handlar om och hur det ska användas – att det nya införlivas i arbetet.

Kognitiv – Tankemässig. Kognitiv utmaning innebär att man får en uppgift som kräver ett mer fördjupat tänkande, att man måste fundera och hitta lösningar. En kognitiv krävande arbetsuppgift ställer ofta även höga krav på den språkliga förmågan.

Komplexitet – Ett komplext språk är motsatsen till ett enkelt språk. Tecken på ett mer komplext språk är till exempel att man använder specifika ord, beskriver bisatser och varierad ordföljd.

Kongruens – Kongruens innebär att böjningen visar att ett ord hör samman med ett annat. Till exempel: en stor bil, ett stort hus eller denna bild, detta hus; någon bild något hus.

Kontextbundet – Texten/berättelsen får stöd av konkreta situationer och illustrationer, till skillnad för kontextreducerat som är mer abstrakt och stöds enbart av språket.

Modersmål – Det språk man lärt sig först eller hört och använt mest under de första åren. Man kan ha flera modersmål om man har lärt sig två nya eller flera från början (simultan tvåspråkighet).

Nominalfras – Substantiv eller pronomen (huvudord) + eventuellt ord som beskriver huvudordet, till exempel katt, hon, huset (enkla nominalfraser). Den lilla katten med gröna ögon, huset som är bredvid vårt (utbyggda nominalfraser).

Pedagogisk dokumentation och observation - Arbetssätt och ett förhållningssätt. Förhållningssätt innebär att man ser det ömsesidiga lyssnandet och respekten som en grund för lärandet. Genom den pedagogiska dokumentationen och reflektionen synliggörs barnets tänkande, och gör barnet medveten om sitt lärande. I reflekterandet får pedagogerna kunskap hur de ska utveckla ämnesområdet tillsammans med både barnet och övriga pedagoger.

Progression – Utveckling.

Språkdomäner – Ett underlag som tagits fram av språkpedagoger för att tillsammans med föräldrarna synliggöra vilket språk som är dominerande hos barnet.

Interkulturalitet - Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund (Läroplanen Lpför98 reviderad 2010 sidan 4).

”Interkulturell står för en process, en samverkan mellan olika kulturer för att skapa möjligheter till förståelse och ömsesidig respekt.” (Flerspråkighet i förskolan, Skolverket)

Litteraturhänvisning:

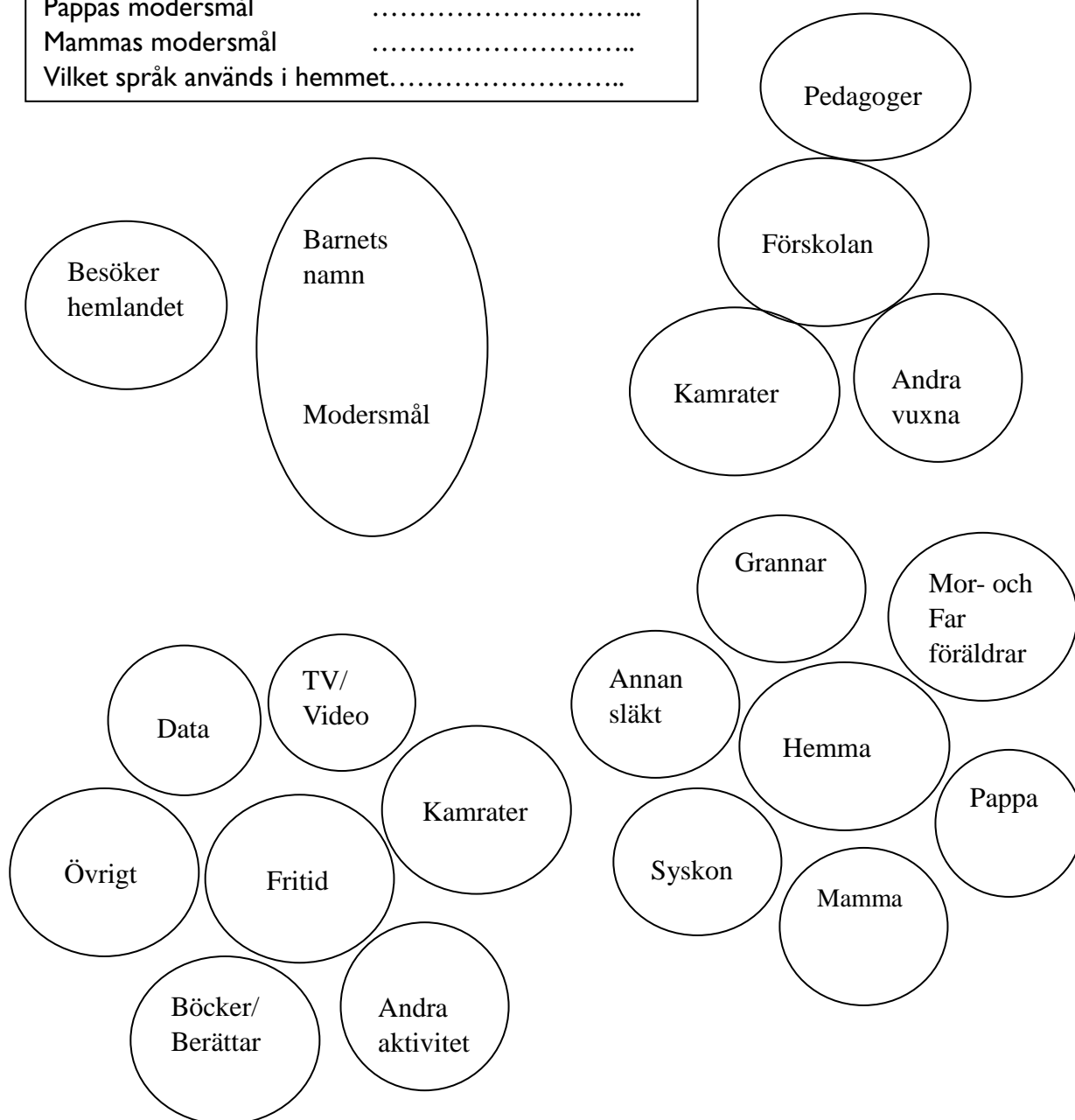
- Läroplan för förskolan Lpfö 98, Reviderad 2010 Skolverket
- Flerspråkighet i förskolan – ett referens- och metodmaterial Skolverket
- Två språk eller flera?- råd till flerspråkiga familjer Skolverket
- Språkprogram för förskolorna i Enskede-Årsta/ Vantör 2008
- Så blir barn tvåspråkiga. Lenore Arnberg Wahlström & Widstrand 2004

BILAGA TILL SPRÅKPROGRAM

SPRÅKDOMÄNER FÖRSKOLA

Datum.....Ansvarig.....

Tid i Sverige.....	Började på förskolan.....
Pratar helst	
Började prata modersmålet	
Började prata svenska	
Pappas modersmål	
Mammas modersmål	
Vilket språk används i hemmet.....	

Instruktioner till språkdomäner i förskola

Mål

Målet är att se vilket språk som är det dominerande i de olika åldrarna

Instruktion

Använd språkdomänerna i varje föräldrasamtal

Fyll i barnets namn och modersmål

Fyll i vilket språk barnet talar med mamma och med pappa

Rutan med: Började på förskolan, om barnet inte är fött i Sverige skriv vilken ålder barnet kom till Sverige

Färglägg de olika språken med olika färger under samtalet mellan pedagog och förälder för att se vilket språk som är det dominerande i olika sammanhang

Syfte

För att se var, när och med vem barnet använder olika språk.

För att skapa goda samtal med föräldrar, barn och kollegor kring barnets flerspråkighet

För att över tid se hur barnets språkanvändning förändras

För att kunna kartlägga behov av ännu mer språkträning för barnet i något av dess språk

För att göra barnet medvetet om sin språkutveckling

För att kunna stärka barn och föräldrar i sin flerspråkighet

För att kunna påvisa att barnets alla språk är viktiga

Självvärdering kring pedagogiska språkprinciper

Frågorna ger en bild av i vilken utsträckning förskolan skapar förutsättningar för barns språkutveckling och utvecklingen av språklig medvetenhet

	<i>Språkutrymme. Språkligt inflöde och språkligt utflöde.</i>	1	2	3
1	Vi har en dialog med många barn varje dag.			
2	Vi har ofta samtal mellan barn och vuxna, både enskilt och i grupp			
3	Vi har ofta smågrupper för att barnen ska få större möjlighet att få komma till tals			
	<i>Upplevelser</i>			
4	Hos oss får barnen många nya upplevelser som vi vuxna klär i språk			
5	Vi har ofta nya samtalsämnen och många av dem är återkommande.			
6	Hos oss är det vanligt med vuxnas spontana berättande.			
7	Högläsning är vanligt förekommande hos oss. Syftet är bland annat att få in sådant som inte är så vanligt i vardagsspråket.			
	<i>Rikt språkbruk</i>			
8	Vi vuxna har ett rikt, nyanserat, allsidigt och mångsidigt språkbruk			
	<i>Språknivå</i>			
9	Vi använder oss av en språknivå som är snäppet över barnens. Vi vågar använda mer avancerade ord och meningar			
	<i>Begriplighet</i>			
10	Vi är bra på att göra oss begripliga på olika sätt när vi kommunicerar med barnen			
11	Vi ställer öppna frågor till barnen så ofta som möjligt. (Frågor som inte kan besvaras med ja eller nej).			

1. Egenskapen kännetecknar inte alls förskolan
2. Arbetet har påbörjats och vissa kännetecken finns.
3. Förskolan kännetecknas till stor del av detta.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING:

Våra starka sidor är:

Våra svaga sidor är:

Våra utvecklingsområden är:

**Självvärdering från Veli Tuomela,
delvis omarbetad av Ulla Hansson 2009-02-04**

Språkprogrammet har tagits fram av två olika arbetsgrupper från förskolor under åren 2009-2010.

Anette Bjurgard, Hanna Bodvill, Ewa Enroth, Ulla Hansson,
Britten Ritzén, Inga-Lill Wass och Elisabeth Wåhlstedt har medverkat.